
Máme poslední šanci dostat se do první vzdělanostní ligy

Máme poslední šanci dostat se do první vzdělanostní ligy

Datum: 07.09.2010, Autor: Jan Konvalinka Pavel Jungwirth Julius Lukeš

Dnešní vědec a vysokoškolský učitel se vyznačuje tím, že bádá, experimentuje, učí, zkouší, píše granty a nemá čas. Věda navíc člověka vychovává ke skromnosti, takže naprostá většina vědců je přesvědčena, že by se měli vyjadřovat jen k tomu, čemu rozumějí, jako například k molekulární biologii parazitů nebo pravosti Rukopisu zelenohorského. Současně se tiše předpokládá, že i jiní lidé, jako například instalatéři nebo politici, dělají pouze to, čemu rozumějí, a tím dávají čas a prostor nám ostatním, abychom se v klidu věnovali svým parazitům a rukopisům.

Vědec versus úředník-kutil

Loni se naše vědecká obec bolestně probudila, když s překvapením zjistila, že o osudu klíčových institucí, o hodnocení vědy, a tudíž o rozdělování peněz na vědu a vysokoškolský výzkum najednou rozhodují komise složené z lidí, které nikdo nezná, kteří ve vědě nic nedokázali, ve škole nikoho nic nenaučili a v průmyslu nic nevynalezli.

Poprvé od revoluce jsme tak mohli vidět něco dříve nevídaného: vědce a učitele demonstrující v ulicích a hromadně podepisující protestní petice. Poučení, které celá záležitost přinesla, je nasnadě. Když se nezapojí do formulování strategie vědy a vysokého školství v naší zemi přední vědci a učitelé, udělá to za ně rád někdo jiný a oni dopadnou podle Bělohradského zásady "definuj, nebo budeš definován".

To je pro laskavého čtenáře vysvětlení, proč se asi 30 významných českých vědců a vysokoškolských učitelů mnoha oborů od historie po kvantovou chemii z předních univerzit, Akademie věd i resortních ústavů, mezi které patří například astrofyzik Jiří Grygar, chemik Antonín Holý, historik František Šmahel, onkolog Pavel Klener, fyzik Jiří Bičák, biolog Petr Volf, virolog Vladimír Vonka nebo bibliista Petr Pokorný, rozhodlo založit Iniciativu pro vzdělávání a vědu. Ta nabízí pomoc vládě a parlamentu při formulování dlouhodobé koncepce rozvoje vědy a vzdělání, která by mohla přežít alespoň přes příští parlamentní volby.

O co nám vlastně jde? Jsme přesvědčeni, že kvalitní střední školy, špičkové univerzity a vynikající základní výzkum jsou nezbytné pro dlouhodobou prosperitu naší vlasti a pro její civilizační úroveň. Přes veškerý pokrok posledních dvaceti let v této strategické oblasti stále nedošlo k zásadnímu obratu a Česko výrazně zaostává nejen za USA nebo Německem, ale i za Finskem a Rakouskem. Ale nemusí tomu tak být napořád.

Prvotřídní školy jsou klíčové

Výsledky parlamentních voleb ukazují, že si většina voličů přeje změny v důležitých oblastech života naší společnosti. Jsou zapotřebí. Koncept ekonomického rozvoje založený na laciné pracovní síle se pomalu vyčerpává: na daňových úlevách pro montovny zahraničních automobilů prosperitu prostě nevybudujeme. Těžko se obejdeme bez pokročilých technologií a nových nápadů, a ty se zase neobjeví bez prvotřídních středních a vysokých škol, vědy a výzkumu.

Věda a vzdělání by jistě potřebovaly víc peněz. Jednu věc však potřebují ještě více než peníze: stabilitu a dlouhodobou koncepci. Není možné, aby se základní koncepční představy v tak důležité oblasti měnily po každých parlamentních volbách, s každým novým předsedou vlády nebo ministrem školství. Můžeme se soustředit na co nejvyšší počet vysokoškolských studentů, nebo naopak klást důraz na jejich kvalitu; můžeme hodnotit vědecké ústavy podle počtu a kvality jejich publikací nebo po nich chtít sepisovat rozsáhlé projekty a ty pak posuzovat; můžeme klást důraz na vysoký počet bakalářů, nebo naopak na špičkové doktorské studium. To vše má smysl, ale jen těžko můžeme žádat všechno najednou, a už vůbec ne chvíli to, chvíli zase ono.

Potřebujeme dlouhodobou vizi, na které se shodnou rozhodující politické strany a instituce.

Měli bychom se přitom inspirovat tím nejlepším, co v oblasti vysokého školství a řízení vědy ve světě existuje, a nevymýšlet za každou cenu domácí originální řešení.

České univerzity a vědecké ústavy si nezaslouží, aby byly neustále vystaveny kutilství vládních úředníků, kteří se znovu a znovu pokoušejí vynalézt kolo.

V oblasti vzdělávání a vědy má Česká republika jednu z posledních šancí dostat se v Evropě do první ligy a možná se stát i inspirací pro další země v regionu. Pokud tuto šanci zahodíme, ujede nám definitivně nejen vlak, ale nakonec i nádraží.